

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. European integration. Theories and approaches / edited by Hans J. Michelmann, Panayotis Soldatos – University Press of America, 1994. – 112 p.
2. O'Neill M. The politics of European integration. – Routledge, 2005. – 343 p.
3. Holland M. European integration: from community to union. – Pinter Publishers, 1993. – 258 p.
4. Laursen F. The political economy of European integration – Martinus Nijhoff Publishers, 1995. – 312 p.
5. Чубарьян А.О. Російський європеїзм / А.О.Чубарьян. – М.: ОЛМА-Пресс, 2006. – 416 с.
6. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. – К., 2001. – 448 с.
7. Куденхове-Калерги Р. Європейський маніфест. // Європейський альманах. – 1991. – С. 110-119.
8. Маніфест Вентотене // Європейський альманах. – М., 1990. – С. 126 – 134.
9. Чубарьян А.О. Європейська ідея в історії / А.О.Чубарьян.. – М., 1987. – 352 с.
10. Аболин О.Ю. Всемирный и европейский федерализм: вероятные перспективы // Подис. – 1994. – N 5. – С. 142-149.

УДК: 327.8

Ветринський І.М.

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ: ГЕОСТРАТЕГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Агресивна неоімперська політика РФ кардинально підірвала засади безпеки в регіоні. Анексія півострова Крим та подальша російська агресія проти України продемонстрували нездатність міжнародно-правової системи протистояти викликам стратегії "гібридної війни", що її реалізує Росія. За очевидної відсутності необхідних ресурсів для здійснення нереальних геополітичних амбіцій, Кремль прагне розколоти ЄС та НАТО, оскільки це єдиний шанс для РФ продовжити свою безнадійну боротьбу за те, щоб набути якості провідного центру сили й впливу на європейському континенті.

Ключові слова: геополітика, неоімперська політика, гібридна війна, російська агресія

Агрессивная неоимперская политика РФ кардинально подорвала основы безопасности в регионе. Аннексия полуострова Крым, а также дальнейшая российская агрессия против Украины продемонстрировали неспособность международно-правовой системы противостоять вызовам стратегии "гибридной войны", которую реализует Россия. Не располагая необходимыми ресурсами для реализации нереальных геополитических амбиций, Кремль стремится расколоть ЕС и НАТО, поскольку это единственный шанс для РФ продолжить свою безнадежную борьбу за обретение статуса ведущего центра силы и влияния на европейском континенте.

Ключевые слова: геополитика, неоимперская политика, гибридная война, российская агрессия

Aggressive neo-imperial policy of the Russian Federation completely undermined the basis of regional security. The annexation of the Crimea and further Russian aggression against Ukraine demonstrated the failure of the international law system to resist to the challenges of the strategy of "hybrid warfare", which Russia implements. In the situation of lack of resources to achieve the unrealistic geopolitical ambitions, the Kremlin is striving to divide the EU and NATO from inside, because it is the only one chance for Russia to continue it's hopeless struggle for the status of the leading center of power and influence at the European continent.

Key words: geopolitics, neo-imperial policy, hybrid warfare, Russian aggression

Поза сумнівами, 2014 рік став переламним для європейської системи безпеки, яка, з огляду на специфіку євроатлантичної інтеграції, має глобальне значення. На думку багатьох експертів, йдеться про найнебезпечніший прецедент з часів падіння Берлінського муру та, відповідно, закінчення «холодної війни». Військова агресія РФ проти України та анексія півострова Крим поставили низку надважливих питань щодо структури та змісту сучасного світового порядку, а також принципово змінили уявлення про нагальні та майбутні виклики міжнародній безпеці. Силова зміна кордонів в центрі європейського континенту повернула до порядку денного міжнародних відносин такі категорії як "контроль над простором", "імперська політика", "геополітичні амбіції" тощо. Протягом останніх десятиліть підхід до розгляду особливостей світової політики з точки зору військового потенціалу держав почав вважатися застарілим, ледь не маргінальним, оскільки глобальні процеси інтеграції, насамперед в економічній сфері, роблять військові конфлікти надто не вигідною справою через високий рівень взаємозалежності акторів. Проте агресивна неоімперська політика РФ знову надає актуальності недосконалим - як для глобалізованого світу - теоріям політичного реалізму й балансу сил. Для України вищезгадані події стали найважчим випробуванням за всю історію незалежності, що поставило під загрозу саме існування нашої держави, що є неможливим без її якісних перетворень. Таким чином, дослідження різних аспектів, передумов та можливих наслідків російської агресії уявляється найбільш актуальною тематикою для дослідників в галузі міжнародних відносин.

Метою даної статті є аналіз трансформації ситуації в Європі в умовах фоні російської агресії проти України, а також пропозиції до моделювання потенційних варіантів розвитку подій.

Закінчення «холодної війни» докорінно змінило політичну карту світу: США залишилися єдиною наддержавою з глобальними інтересами і амбіціями; у західній Європі з'явився потужний економічний центр сили - ЄС; низка країн колишнього "радянського табору" обрали євроатлантичний вектор розвитку й

підсилили ЄС, поставши його повноправними членами; на теренах колишнього Радянського Союзу утворився певний "вакуум" перспективи, оскільки в багатьох пострадянських країнах до влади прийшли клептократичні олігархічні клани, головною метою яких стала беззастережна експлуатація економічних ресурсів держави з метою особистого збагачення, в той же час соціально-політичні системи цих країн опинилися в стані глибокої кризи. Зважаючи на специфіку політико-економічних зв'язків на пострадянському просторі, Москва за інерцією продовжувала відігравати роль центру тяжіння для багатьох колишніх союзних республік, залишаючись певним орієнтиром під час вибору моделі розвитку/занепаду. В свою чергу, Росія бездумно витрачала свій економічний та військовий потенціал, не розраховуючи, чи це корисно для поглиблення та закріплення власного впливу на внутрішні процеси у згаданих країнах.

Сучасну політику РФ необхідно розглядати крізь призму відродження радянських міфів про геополітичну структуру світу в цілому й, зокрема, європейського регіону. Це не дивно, оскільки переважна більшість політичного керівництва держави й, зокрема, путінська адміністрація є представниками колишньої партійної номенклатури та вихідцями з силових структур СРСР. Для цих людей закінчення «холодної війни» асоціюється з поразкою й сприймається як особиста трагедія. Те ж саме стосується й втрати почуття власної величі внаслідок розпаду СРСР. В. Путін, як відомо, назвав цю подію "найбільшою геополітичною трагедією XX століття" [3]. Для колишніх радянських "силовики", які нині володіють Росією, характерним є сприйняття світу як арени для потенційних бойових дій, відповідно до цього підходу існують чітко окреслені "сфери впливу" чи "зони життєвих інтересів", а військова сила виступає основним критерієм визначення значущості держави. Відповідно країни з низьким військовим потенціалом розглядаються переважно в якості об'єктів впливу та домінування держав-лідерів. За цією потворною логікою, наприклад, країни Балтії, Польща, Угорщина, Румунія та ін. стали своєрідним "трофеєм" США як переможця в «холодній війні» й перейшли до

євроатлантичної сфери впливу. В свою чергу, Білорусь, Грузія, Молдова, а особливо - Україна мають входити до "виключної зони впливу" РФ.

Претендуючи на роль «геополітичного центру» на теренах європейського континенту, у якості головної небезпеки для себе Росія зображає розширення та зміцнення позицій НАТО в регіоні. Тож основними стратегічними пріоритетами Кремля стають по-перше, створення "буферної зони" з НАТО; по-друге, активна робота, спрямована на підрив єдності ЄС в ідеалі аж до дезінтеграції Союзу; по-третє, максимально можливий підрив взаємодії між європейською та американською ланками НАТО, що знизить вплив Альянсу на континенті. Протягом тривалого часу російські зусилля зовсім не суперечили прагненням багатьох європейців: враховуючи фактичну відсутність реальних військових загроз континентального масштабу впродовж останніх двох десятиріч, більшість країн Альянсу прагнули зекономити й регулярно зменшували видатки на оборону, що врешті-решт призвело до необхідності запровадження у 2012 році реформи збройних сил НАТО з метою оптимізації використання коштів організацією [9]. В свою чергу, РФ вже протягом більш ніж 15 років активно займається модернізацією й переоснащенням збройних сил, особливо прискоривши її з 2008 р. – за результатами серпневої російсько-грузинської війни. РФ вкладає значні кошти в побудову мережі "агентів впливу" всередині політичних структур країн-членів ЄС з метою лобіювання прийняття якщо не вигідних для себе рішень, то, щонайменш, блокування невідгідних для Москви. Існуюча в РФ корупційна кланово-олігархічна система державного управління, що контролює фінансові потоки в країні, стала зручним засобом збагачення багатьох європейських бізнес-груп, оскільки для отримання швидкого та значного прибутку потрібно було лише закрити очі на "місцеву специфіку", знайти потрібні зв'язки та налагодити систему «відкатів». Яскравим прикладом подібних оборудок може слугувати гучний корупційний скандал, пов'язаний з закупівлею "мерседесів" для російських урядових структур: компанію "Даймлер" було звинувачено у роздачі мільйонних хабарів в обмін на отримання замовлень [5]. Отже, багатьох впливових європейців

цілком влаштовувало, що мільярдне прибутки російських олігархів від торгівлі енергоносіями витрачалися й на їх «підтримку» та купівлю європейських товарів, а гроші відмивалися й зберігалися в європейських банках. Результатом подібної комфортної і вигідної, хоча й дещо "специфічної" системи співпраці з ЄС, стало набуття Росією багатьох "друзів" серед впливових членів союзу, для яких економічний зиск від відносин з Москвою примушував задуляти очі на небезпечні прояви її імперської політики. Так, під час російської агресії проти Грузії в серпні 2008 року, яка стала "генеральною репетицією" військової операції в Україні, чимало держав-членів ЄС виступили проти будь-яких санкцій і лише "засудили непропорційне застосування сили російською армією" в Південній Осетії [4]. Результатом такої пасивної позиції ЄС стала впевненість Кремля в тому, що жодної відповідальності в разі продовження подібних "гібридних" військових операцій Росія не понесе, що лише посилює зневагу російських "гебістів" до "слабких й меркантильних європейців" з їх подвійними стандартами, коли вони готові поступитися своїми цінностями і "не помічати" військову експансію Кремля заради "бізнесу як звичайно".

Розрахунки Росії щодо потенційного розколу всередині ЄС та/або НАТО покликані забезпечити досягнення мети, для якої немає реальних підстав – Москва мала б постати головним центром сили, а відповідно й "тяжіння" на континенті. Навіть якби Кремлю вдалося зруйнувати єдність всередині економічного й військового "колосів", він все одне б не зміг вирішити проблему критичного відставання від них за кількісними та якісними показниками. Паралельно з реалізацією зусиль щодо згаданої "підірвної діяльності" на європейському напрямку Путін намагався вибудувати альтернативні євразійські структури, які б були повністю йому підконтрольні. Прикладами таких проектів можна вважати практично вже похований ЄвРАЗЕС – як проміжний етап Євразійського Союзу, а також військовий блок ОДКБ. Відразу напрошуються історичні аналогії з СРСР та ОВД, оскільки з огляду на специфіку структури та співвідношення потенціалів країн-членів головним бенефіціаром згаданих проектів є Російська Федерація, яка відповідно

виступає головним ініціатором та ідеологом євразійської інтеграції. Зважаючи на те, що Радянський Союз за сукупністю характерних ознак був типовою імперією класичного зразка, хоча й неформальною [1], то й сучасна російська геостратегія за своєю природою є неоімперською.

Надважливим елементом кремлівської неоімперської стратегії є її інформаційна складова. Усвідомлюючи роль мас-медіа в процесі формування суспільної думки в сучасному світі, російським керівництвом було створено цілий конгломерат "кишенькових" засобів масової інформації, в тому числі й міжнародних. Протягом останнього десятиріччя всередині РФ відбувався процес зміни власників та менеджменту багатьох популярних ЗМІ з метою їх переходу під контроль центральної влади, тож у внутрішньоросійському медіа просторі майже не залишилось незалежних телеканалів та радіостанцій, абсолютна їх більшість де-факто виконують політико-ідеологічне замовлення Кремля. Наявність у Росії великої кількості міжнародних мас-медіа дає їй змогу транслювати й доносити свою "специфічну" точку зору до багатомільйонної аудиторії за кордоном, що також є вагомим елементом впливу на суспільні настрої в іноземних державах. В цьому контексті варто зазначити, що демократичні держави з сильним громадянським суспільством й активною політичною позицією громадян є особливо вразливими до подібних інформаційно-пропагандистських атак, оскільки на відміну від авторитарних суспільств керівництво західних демократій зобов'язане враховувати суспільну думку та зважати на настрої населення у своїй політиці.

Під час підготовки та здійснення російської агресії проти України інформаційно-пропагандистська складова т.з. "гібридної війни" вийшла на принципово новий рівень, перейшовши від традиційної маніпуляції фактами та зміщення акцентів до створення альтернативної реальності шляхом наповнення ефіру симулякрами - брехливими постановочними сюжетами, що інколи схожі на правду, але покликані цілком викривити реальність. Масована інформаційно-пропагандистська атака є елементом принципово нового підходу до ведення війни, який був озвучений начальником генерального штабу ЗС РФ

В. Герасимовим ще в 2013 році, а пізніше увійшов до оновленої військової доктрини Російської Федерації. Згідно з т.з. "доктриною Герасимова", характерними рисами й особливостями сучасних військових конфліктів зокрема є "комплексне застосування військової сили, політичних, економічних, інформаційних та інших засобів невійськового характеру, що реалізуються з широким застосуванням протестного потенціалу населення й сил спеціальних операцій" [2, с.7-8]. Саме такий підхід був апробований Кремлем в 2008 році під час російсько-грузинського конфлікту і у повному обсязі застосований під час анексії Криму й агресії РФ проти України. Від самого початку головна ставка Москви робилася саме на "гібридну війну". Як зазначає Ф. В. Каппа "hybrid warfare" (гібридна війна) - це змішування класичного ведення війни з використанням нерегулярних військових формувань. Держава, яка веде гібридну війну, заключає угоду з недержавними виконавцями - бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок з якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може тому, що будь-яка держава зобов'язана дотримуватись Женевської та Гаазької конвенції про закони сухопутної війни, домовленості з іншими країнами. Всю брудну роботу можна перекласти на плечі недержавних формувань [8]. Агресивна неоімперська політика РФ несе величезну загрозу для регіональної та глобальної безпеки, особливо зважаючи на російський військовий потенціал та фактичну неготовність певною мірою застарілої міжнародно-безпекової системи ефективно протистояти новітнім методам "непрямої агресії" та "гібридної війни". І особливе місце тут займає саме інформаційний чинник, оскільки в часи, коли створювалися універсальні міжнародні організації та наднаціональні структури, покликані підтримувати міжнародну безпеку, просто не існувало таких технологій та засобів інформаційно-пропагандистського впливу, які існують сьогодні. Ще більше ускладнює відповідну реакцію світового співтовариства з протидії неоімперській стратегії РФ те, що під час своєї агресії Путін використовує т.з. "тактику салямів" - тобто за допомогою високомобільних сил спеціального

призначення, що діють без знаків розпізнавання, швидко "відриває" та бере під військовий контроль порівняно невеликі "шматки" чужої території, тим самим роблячи нібито недоцільною "велику війну" за повернення цих регіонів, те ж саме стосується й занадто суворих санкцій у відповідь на подібні дії. Зазначеним спецопераціям обов'язково передують масштабні інформаційно-пропагандистські кампанії, які власне їх супроводжують й по факту. Щоб розібратися в істинних причинах і наслідках, що їх створює російська пропаганда, також необхідний час, який РФ використовує для закріплення успіху й облаштування військових позицій на захоплених територіях.

Успішне застосування згаданої тактики в Грузії і Україні актуалізує питання проти кого ще вона може бути реалізована – тобто: хто наступний? Зважаючи на прагнення Путіна зруйнувати єдність євроатлантичної спільноти - розколоти ЄС/НАТО і матеріалізувати фактом СРСР, а також з огляду на специфіку процесу, що полягає в швидкому захопленні невеликих цілей, в зону ризику потрапляють в першу чергу країни Балтії, що є членами і ЄС, і НАТО. Саме гіпотетична російська агресія проти Латвії, Литви чи Естонії може поставити євроатлантичне співтовариство перед надважким вибором, результат якого не є очевидним. Дуже яскраво цю дилему змалював А. Піонтковський: що буде робити НАТО у випадку реалізації сепаратистського сценарію проведення псевдореферендумів та окупації "невідомими військовими підрозділами" території компактного проживання етнічних росіян, на кшталт естонського міста Нарва? Автор зазначає, що "відповідь на питання чи буде НАТО захищати Естонію у випадку її розчленування ядерною державою, зовсім не є очевидним. Особливо якщо Путін проголосить, що у випадку загрози переважаючих конвенційних сил НАТО новим священним рубежам "Русского мира" він буде вимушений відповісти обмеженим ядерним ударом: знищити, наприклад, дві європейські столиці" [7]. Схоже, що актуальність зазначеного питання не викликає сумнівів й всередині Північноатлантичного блоку, оскільки першою практичною реакцією на події в Україні стало перекидання кількох військових з'єднань НАТО до країн Балтії, а також було

оголошено про початок роботи над створенням сил швидкого реагування альянсу. Схоже, що розрахунок Путіна на "аморфність" та надмірний зовнішньополітичний прагматизм європейських демократій, а також кризу й невисокий мобілізаційний потенціал НАТО, виявився помилковим - судячи з усього, будуть задіяні належні конвенційні засоби військового стримування, щоб уникнути згаданої вище геостратегічної дилеми на кшталт "Нарви".

Агресивна неоімперська політика РФ по відношенню до України виявила низку принципових викликів, що мають стратегічний характер для Європи, зокрема і світу в цілому. По-перше, стало зрозуміло, що сформовані після Другої світової війни міжнародні інституції не можуть ефективно протидіяти сучасним викликам та загрозам міжнародній безпеці; по-друге, небезпека збройних конфліктів на європейському континенті залишається цілком реальною, а уявлення про кінець епохи геостратегічних зіткнень далекі від реальності; по-третє, військовий потенціал більшості європейських держав, не враховуючи можливості США як опори НАТО, є недостатнім і не дозволяє адекватно реагувати на потенційні загрози. Тож цілком ймовірно, що оборонні видатки країн регіону будуть збільшуватись і політика економії на війську відійде у минуле; по-четверте, українські події яскраво продемонстрували обмежений характер ефективності міжнародного права в галузі запобігання військовій агресії - фактичний провал Будапештського меморандуму ставить під сумнів ефективність будь-яких договорів щодо гарантій безпеки. Теж саме стосується й позаблоковості - приклад України свідчить про те, що нейтральний статус не має для агресора жодного значення і не є перешкодою для анексії території чи військової інтервенції.

Аналізуючи реакцію ЄС на події в Україні можна стверджувати, що європейці були зовсім не готові до протистояння зазначеним викликам, реакція офіційних сил демонструвала розгубленість і бажання швидкого "замирення" сторін, «заспокоєння» Росії, тож реальну стратегічну відповідь Європи ми побачимо згодом. Крім того, ситуація ускладнювалася розумінням того, що у випадку неконтрольованої ескалації даний локальний конфлікт цілком може

перерости в континентальну та навіть глобальну війну, оскільки геополітичні амбіції, та військовий потенціал РФ цілком відповідають завданню самознищення у вирі загальної Великої Війни. Особливо це актуалізується з огляду на реальну соціально-економічну ситуацію всередині РФ – на фоні структурної економічної кризи з перспективою глибокої рецесії вже найближчим часом, а також нездатності еліт до модернізації країни й хоча б певного скорочення відставання від заходу, Велика Війна виглядає у запаморочених мозках кремлівського диктатора реальним шансом на зміну геополітичної карти світу і, як наслідок, іншу розстановку сил у післявоєнній світовій економіці. Також образ "зовнішнього ворога" покликаний грати роль мобілізуючого чинника для населення з метою запобігання внутрішньополітичним потрясінням. Проте подібний сценарій є малоімовірним, оскільки сучасна Росія немає й не матиме необхідних ресурсів не лише для перемоги у глобальній війні, а й навіть для скільки-небудь тривалої в ній участі. Путін намагається блефувати, демонструючи готовність воювати за домінування над Україною як своєю "сферою особливих інтересів", проте й без того вкрай песимістичні економічні показники Росії продовжують погіршуватися на фоні структурної кризи, падіння цін на енергоносії і негативного впливу секторальних санкцій ЄС та США. Отак, час грає проти Кремля, бо кожен тиждень російська економіка втрачає мільярди внаслідок відтоку капіталу, недоотримання величезної кількості очікуваних раніше "нафтодоларів", зростаючих витрат на військові та воєнні цілі, дотування анексованого Криму та утримання російсько-терористичних угруповань на окупованих територіях Донецької і Луганської областей та ін.

На фоні "розморожування" та загострення ціннісно-світоглядного конфлікту Росії і Заходу, каталізатором й активним учасником, якого є Україна, особливого значення набуває серединне "буферне" геостратегічного положення нашої держави. Чимало експертів проводять паралелі між політичними стратегіями А. Гітлера та В. Путіна, демонструючи низку подібних положень на кшталт "захисту прав співвітчизників за кордоном",

"створення руського/німецького світу", анексії територій під приводом "захисту громадян" і "на основі їхнього бажання" тощо. В цьому контексті постійно ставиться питання щодо задачі європейцями українських інтересів й "принесення її в жертву агресору", за прикладом сумнозвісної Мюнхенської змови. Проте тут варто наголосити, що у випадку реалізації подібного плану "задачі чи зливу України на користь РФ" ЄС постане перед дилемою: у практично нереальному випадку завоювання Росією нашої держави і взяття її під повний контроль відразу декілька країн союзу отримають спільний кордон з великою агресивною державою, що значно посилить свій потенціал за рахунок українських ресурсів, навряд чи подібна перспектива може когось у Європі привабити; другий, більш вірогідний варіант розвитку ситуації - це збройний конфлікт між 40 та 140 мільйонними державами - з українським партизанським рухом, мільйонами біженців, потоками зброї та нелегалів та ін., що буде відбуватися на кордоні з ЄС і матиме катастрофічні наслідки для всього континенту. Порівняно з кожним з наведених варіантів, активна фінансова та дипломатична підтримка України виглядає найбільш конструктивним виходом з ситуації, що склалася, і ми можемо спостерігати реальні кроки з боку Європи в цьому напрямку: постійні контакти на найвищому рівні, підписання угоди про Асоціацію, макрофінансова допомога, відкриття штаб-квартири Консультативної місії ЄС в Києві, робота військових інструкторів щодо навчання бійців ЗСУ і Національної гвардії, масштабна гуманітарна та нелетальна військова допомога. Особливе місце серед інших засобів підтримки України займає політика тиску на РФ за допомогою економічних санкцій, які ЄС здійснює, не дивлячись на власні фінансові втрати. Важливу роль у протистоянні агресивній російській геополітичній стратегії грає солідаризація та координація зусиль ЄС зі Сполученими Штатами. Це стосується як підтримки України, так і тиску на Москву, а також реалізації практичних заходів щодо зміцнення обороноздатності регіону в рамках НАТО.

Російська агресія проти України докорінно змінила геостратегічний ландшафт європейського регіону. Для ЄС Росія зі стратегічного партнера

перетворилася на "стратегічну проблему" [10]. А Б. Обама навіть порівняв Росію з терористичною організацією "ІДІЛ" [6]. Зважаючи на історичний досвід та реалії сьогодення можна сміливо стверджувати, що неоімперська політика Росії є шляхом в нікуди, оскільки вона є архаїчною формою реалізації геополітичних амбіцій й суперечить об'єктивним тенденціям розвитку сучасної міжнародної системи - процесам глобалізації, інтеграції та інтернаціоналізації. Час імперій пішов назавжди і будь-які спроби їх відродження приречені на поразку. Імперія являє собою специфічну політичну систему, що характеризується військовим домінуванням центру над периферією й прагне глобального поширення через ірраціональне прагнення абсолютної безпеки. В сучасних умовах коли світовий ринок являє собою єдину систему, в якій переважна більшість держав залежать одна від одної, військові конфлікти чи захоплення нових територій не мають економічного сенсу - витрати на війну суттєво перевищують будь-які потенційні надбання. Це в повній мірі стосується російської агресії проти України і анексії Криму. Наслідки досить сумнівних геостратегічних надбань на кшталт можливості створення військового форпосту в чорноморському регіоні та "буферу" з квазіреспублік Донбасу на своїх західних кордонах для Москві цілком негативні. РФ опинилася в міжнародній ізоляції під економічними санкціями, які можуть посилюватися у разі загострення через подальшу агресію Кремля. Це значно прискорює кризові тенденції в її економіці. Не дивлячись на провідне місце за розміром території, роль Росії в світовій економіці більш ніж скромна й полягає в основному в торгівлі енергоносіями, ціна на які останнім часом суттєво знизилася, в свою чергу промислове спустошення країни та величезна залежність від імпорту товарів та технологій роблять її економічну безпеку вкрай крихкою. Розв'язавши війну в центрі Європи, РФ втратила імідж надійного партнера, в тому числі в якості постачальника нафти й газу, це вже призвело до прагнення багатьох країн ЄС диверсифікувати джерела енергоносіїв, що призведе до подальших економічних втрат Москви.

Також очевидним є те, що НАТО найближчим часом буде нарощувати свій оборонний потенціал в Європі, а РФ буде розглядатися в якості потенційного агресора. На сьогоднішній день у Путіна не має "гарного виходу" зі створеної ним ситуації - він не може відіграти назад, бо перейдено надто багато "точок неповернення", але також він не може й нарощувати агресію, просуваючись вперед, оскільки в такому випадку захід буде ще далі міцніше стискати "санкційний зашморг". Одне можна стверджувати - світ стоїть на порозі глобальних геостратегічних зрушень та трансформацій і наша держава має шанс здобути стійку вагому суб'єктність в цих процесах, обійняти гідне місце на світовій арені.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ветринський І. М. Імперія та її стратегії в сучасному науковому дискурсі / І. М. Ветринський // Науковий вісник одеського державного економічного університету. – 2009. – № 17(95). – С. 109 – 110.
2. Военная доктрина Российской Федерации [Електронний ресурс] // Президент России – Режим доступу: <http://news.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>.
3. Горбулін В. "Гибридная война" как ключевой инструмент российской геостратегии реванша [Електронний ресурс] / В. Горбулін // «Зеркало недели. Украина» №12 - Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/internal/gibridnaya-voyna-kak-klyuchevoy-instrument-rossiyskoy-geostrategii-revansha-_html.
4. Европарламент не смог ввести жесткие санкции относительно России: [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство УНІАН - Режим доступу: <http://www.unian.net/world/139186-evroparlament-ne-smog-vvesti-jestkie-sanktsii-otnositelno-rossii.html>.
5. Коррупционный скандал с концерном Daimler набирает обороты [Електронний ресурс] // Вести. Ru - Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=356064&cid=549>.
6. Обама знову порівняв РФ з Ебола та ІДІЛ [Електронний ресурс] // ВЕСТИ UA - Режим доступу: <http://vestiua.com/ua/news/20141021/58393.html>.
7. Пионтковский А. Умереть за Нарву [Електронний ресурс] / А. Пионтковский // Радио Свобода - Режим доступу: <http://www.svoboda.org/content/article/26717745.html>.
8. Путин ведет в Украине гибридную войну [Електронний ресурс] // iPress UA - Режим доступу: http://ipress.ua/ru/mainmedia/putyn_vedet_v_ukrayne_gybridnuyu_voynu_61876.html.
9. Реформа армии НАТО: страны-участницы будут специализироваться по узким направлениям [Електронний ресурс] // Зеркало недели - Режим доступу: http://zn.ua/POLITICS/reforma_armii_nato_strany-uchastnitsy_budut_spetsializirovatsya_po_uzkim_napravleniyam_html.
10. Росія не наш стратегічний партнер, а наша стратегічна проблема – Туск. – [Електронний ресурс] // Європейська правда - Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2014/11/28/7028264/>.